

ХУЛОСАИ НИҲОИИ

Шӯрои диссертатсионии 6D.KOA – 005 назди Институди фалсафа сиёсатшиносӣ ва ҳуқуқи ба номи А.Баҳоваддинови Академияи миллии илмҳои Тоҷикистон аз рӯи диссертатсия барои дарёфти дараҷаи илмии номзади илм доир ба ихтисоси 6D050100 – Сотсиология (22.00.04 – Сохтори иҷтимоӣ, ниҳодҳо ва равандҳои иҷтимоӣ)

Парвандаи аттестатсионии № _____

Қарори Шӯрои диссертатсионӣ аз 23.09.2022, №6

Дар бораи сазовор донишманди Шоев Неъматҷон Султонович, шаҳрванди Ҷумҳурии Тоҷикистон ба дараҷаи илмии номзади илмҳои сотсиологӣ.

Диссертатсияи Шоев Неъматҷон Султонович дар мавзӯи «Масъалаи маргиналият ҳамчун зухуроти иҷтимоӣ дар ҷомеаи муосири Тоҷикистон» аз рӯи ихтисоси 22.00.04 – Сохтори иҷтимоӣ, ниҳодҳо ва равандҳои иҷтимоӣ (илмҳои сотсиологӣ) дар ҷаласаи Шӯрои диссертатсионии 6D.KOA – 005 назди Институди фалсафа сиёсатшиносӣ ва ҳуқуқи ба номи А.Баҳоваддинови Академияи миллии илмҳои Тоҷикистон 07 июли соли 2022, суратҷаласаи №4 барои ҳимоя қабул гардидааст (734025, ш. Душанбе, хиёбони Рудақӣ, 33; фармоиши Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба таъсиси шӯрои диссертатсионӣ аз 25 ноябри соли 2021, таҳти №9).

Довталаби дараҷаи илмӣ Шоев Неъматҷон Султонович, санаи таваллудаш 21.01.1987, соли 2011 факултети фалсафаи Донишгоҳи миллии Тоҷикистонро бо ихтисоси “сотсиолог” хатм намудааст. Аз соли 2011 то инҷониб ба ҳайси ассистенти кафедраи сотсиологияи факултети фалсафаи Донишгоҳи миллии Тоҷикистон фаъолият дорад.

Диссертатсия дар кафедраи сотсиологияи факултети фалсафаи Донишгоҳи миллии Тоҷикистон иҷро гардидааст.

Роҳбари илмӣ: Баҳромбеков Вафобек Амадбекович – номзади илмҳои фалсафа, дотсенти кафедраи сотсиологияи факултети фалсафаи Донишгоҳи миллии Тоҷикистон

Муқарризи расмӣ:

Улмасов Раҳмон Улмасович – доктори илмҳои иқтисодӣ, профессори кафедраи муносибатҳои байналмиллалии Донишгоҳи Славянии Россия – Тоҷикистон;

Хайитов Фирдавс Қаюмович – номзади илмҳои фалсафа, мудири кафедраи ҷомеашиносии Донишгоҳи байналмиллалии сайёҳӣ ва, соҳибкории Тоҷикистон

Муассисаи пешбар – Донишгоҳи техникаи Тоҷикистон ба номи академик М.С. Осимӣ дар тақризи худ, ки аз ҷониби профессори кафедраи фанҳои ҷамъиятшиносӣ Раҳимов М. ва мудири ҳамин кафедра, номзади илмҳои таърих, дотсент Шарофов Э.У. имзо гардидааст, қайд менамоянд, ки таҳқиқоти аз ҷониби Н.С. Шоев анҷомёфта дар сатҳи

баланди илмию назариявӣ таҳия гардида, дар сатҳи омӯзиш ва таҳқиқи маргиналият ҳамчун зухуроти иҷтимоӣ дар ҷомеаи муосири Тоҷикистон заминаи мусоид фароҳам меоварад. Ҳамаи пешниҳод ва нуктаҳои илмӣ, хулоса ва ва тавсияҳо асоснок буда, аз ҷиҳати назариявӣ амалӣ тасдиқ шудаанд ва аҳамияти илмӣ доранд. Диссертатсияи Шоев Неъматҷон Султонович дар мавзӯи «Масъалаи маргиналият ҳамчун зухуроти иҷтимоӣ дар ҷомеаи муосири Тоҷикистон» ба талаботи бандҳои 31 ва 33-и Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ, ки бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30-уми июни соли 2021, таҳти № 267 тасдиқ шудааст, ҷавобгӯ аст ва муаллифи он сазовори дарёфти дараҷаи илмии номзади илмҳои сотсиологӣ аз рӯйи ихтисоси 22.00.04 – Сохтори иҷтимоӣ, ниҳодҳо ва равандҳои иҷтимоӣ (илмҳои сотсиологӣ) сазовор мебошад.

Шоев Неъматҷон Султонович вобаста ба мавзӯи диссертатсия 4 мақолаи илмӣ дар маҷалаҳои илмии тақризшавандаи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ва Комиссияи аттестатсионии назди Вазорати илм ва мактабҳои олии Федератсияи Россия ҷоп намудааст. Натиҷаҳои асосии диссертатсия ва хулосаҳои таҳқиқот дар мақолаҳои илмӣ ва маърузаҳои илмии муаллиф инъикос ёфтаанд.

Интишороти муаллиф дар маҷалаҳои илмии тақризшаванда:

[1-М]. Шоев, Н.С. Асосҳои назарияви-методологии омӯзиши масъалаи маргиналият [Матн] / Н.С. Шоев // Паёми Донишгоҳи миллии Тоҷикистон. Бахши илмҳои психология ва сотсиология. – 2019. – №4. – С. 182-187. ISSN 2074-1847

[2-М]. Шоев, Н.С. Назария ва методологияи омӯзиши масъалаи маргиналият ҳамчун зухуроти иҷтимоӣ дар ҷомеаи муосир [Матн] / Н.С. Шоев // Паёми Донишгоҳи миллии Тоҷикистон. Бахши илмҳои психология ва сотсиология. – 2019. – №4. – С. 145-150. ISSN 2074-1847

[3-М]. Шоев, Н.С. Маргиналият ҳамчун хусусият ва нишондиҳандаи ҷомеаи тағйирёбандаи муосир [Матн] / Н.С. Шоев // Паёми Донишгоҳи миллии Тоҷикистон. Силсилаи илмҳои ҷомеашиносӣ. – 2021. – №4. – С. 181-189. ISSN 2074-1847

[4-М]. Шоев, Н.С. Омилҳои иҷтимоӣ-иқтисодӣ, ҳуқуқӣ ва фарҳангии пайдоиш ва паҳншавии зухуроти маргиналият дар ҷомеаи муосир [Матн] / Н.С. Шоев, В.А. Баҳромбеков // Паёми Донишгоҳи миллии Тоҷикистон. Силсилаи илмҳои ҷомеашиносӣ. – 2021. – №1. – С. 103-109. ISSN 2074-1847

Ба автореферати диссертатсия тақризҳои муҳакиқони зерин ворид шудаанд:

- **Маҳмадизода Н.Д.** – доктори илмҳои фалсафа, декани факултети фалсафаи Донишгоҳи миллии Тоҷикистон. Тақриз мусбат аст ва қайд карда мешавад, ки дар матни ҷопии автореферат хатогиҳои имлоӣ ва техникӣ мушоҳида мешаванд.

- **Раҳматов У.Н.** – номзади илмҳои фалсафа, дотсент, мудири кафедраи фалсафа ва сиёсатшиносии Донишгоҳи аграрии Тоҷикистон ба номи Ш. Шохтемур. Тақризи мусбат аст, ҳамчун эрод қайд гардидааст, ки дар автореферат хатогихоӣ имлоӣ ва грамматикӣ ба назар мерасанд.
- **Шаҳобиддинов Н.С.** – номзади илмҳои фалсафа, дотсенти кафедраи умумидонишгоҳии фалсафаи Донишгоҳи миллии Тоҷикистон. Тақризи мусбат аст ва эрод гирифта шудааст, ки дар матни автореферат хатогихоӣ имлоӣ ва грамматикӣ роҳ ёфтаанд, аммо ба мазмуни он таъсири ҷиддӣ нарасонида, арзиши илмии таҳқиқотро кам намегардонанд.

Муқарризон ва муассисаи пешбар бо назардошти муқаррароти бандҳои 67-70 ва 74-и Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ, ки бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30-уми июни соли 2021, таҳти №267 тасдиқ шудааст, интихоб ва таъин гардидаанд. Интихоби муқарризон ва муассисаи тақриздиханда бо он асоснок карда мешавад, ки онҳо дар масъалаҳои таҳқиқшуда, корҳои илмӣ-таҳқиқотиро анҷом додаанд ва мутахассисони шинохтаи соҳаҳои илми худ маҳсуб меёбанд. Муассисаи пешбар – Донишгоҳи техникаи Тоҷикистон ба номи академик М.С. Осимӣ дар самти омӯзиши масъалаҳои мубрами ҳаёти иҷтимоӣ саҳми босазо дорад ва ба ҳалли масъалаҳои иҷтимоӣ диққати хоса медиҳад.

Шӯрои диссертатсионӣ қайд менамояд, ки аз тарафи довталаби дараҷаи илмӣ дар асоси иҷро кардани таҳқиқоти илмӣ:

- аввалин маротиба дар Тоҷикистон мафҳуми “маргиналият” вобаста ба шароитҳои иҷтимоӣ, иқтисодӣ ва фарҳангӣ мавриди таҳлилу баррасӣ қарор гирифт ва равишҳои илмии омӯзиши ин зухуроти иҷтимоӣ нишон дода шуд;
- хусусиятҳои зухуроти маргиналият, сохтор, таснифот ва аломатҳои он вобаста ба ҳолати имрӯзаи сохтори иҷтимоии ҷомеаи Тоҷикистон ва ҷомеаи дигаргуншаванда нишон дода шуд;
- аввалин маротиба хусусиятҳои хос ва шаклҳои зоҳиршавии зухуроти маргиналият дар раванди рӯзафзуни шаҳришавии Тоҷикистон мавриди омӯзиш қарор гирифт. Дар рафти тадқиқот муайян гардид, ки як омили ташаккули раванди маргиналшавии аҳоли раванди урбанизатсия ба ҳисоб меравад;
- дар рафти тадқиқот сабабҳо, омилҳо ва шароитҳои ташаккулёбии маргиналшавии аҳоли, аз ҷумла гурӯҳҳои ҷавонон муайян карда шуд. Маълум карда шуд, ки омилҳои асосии шиддат гирифтани раванди маргиналшавии аҳоли дар Тоҷикистон, пеш аз ҳама раванди муҳоҷирати меҳнатӣ, урбанизатсия, бекорӣ, ҷойивазкунии иҷтимоии амудии болораванда ва поёнраванда, пешрафти технологияи коммуникатсионӣ, раванди ҷаҳонишавӣ, афзудани нобаробарӣҳои иҷтимоӣ ва ғайраҳо мебошанд;
- ҳангоми таҳқиқи масъалаи тадқиқотӣ оқибатҳо ва ҷиҳатҳои мусбатно манфӣ ва созандаю харобкунандаи зухуроти маргиналият нишон дода шуд. Муайян гардид, ки маргиналшавии сартосарии аҳоли боиси

афзоиши фаъолияти сусти иҷтимоӣ, худбаҳодиҳии паст, пессимизм, паст гардидани ҳисси ватандӯстӣ, хувияти миллӣ ва авҷ гирифтани рӯҳияи экстремистию ифротгарой мегардад;

- дар натиҷаи тадқиқот механизмҳо ва стратегияҳои танзимнамоӣ ва паст намудани таъсири манфии маргиналшавии аҳоли ба сохтори иҷтимоии ҷомеа баррасӣ гардида, дар шакли тавсияҳо пешниҳод карда шуданд.

Аҳамияти назариявии таҳқиқот бо он асоснок карда шудааст, ки ки дар он асосҳои назариявии омӯзиши зухуроти маргиналият мавриди омӯзиш қарор гирифтааст. Муаллиф ба ҷиҳатҳои асосӣ ва ҳулосаи корҳои илмӣ–таҳқиқотии донишмандони ватанию хориҷӣ, ки ба омӯзиши масъалаҳои маргиналият ва таҳлили иҷтимоӣ–фалсафии он равона гардидааст, таъя намудааст, зеро таҳқиқоти анҷомдодаи онҳо имконияти бештари таҳқиқи ҳамачонибаи масъалаи таҳқиқшавандаро дорад. Омӯзиши маводи диссертатсия барои муайян, баҳогузори ва пешбинӣ кардани раванди минбаъдаи падидаи маргиналият ва шаклҳои зоҳиршавии он, инчунин пешгирии таъсири манфии маргиналият ва самаранок истифода кардани ҷиҳатҳои мусбати ин падидаи иҷтимоӣ манфиатовар буда метавонад. Дар таҳқиқоти мазкур усулҳои умумиилмӣ ва усулҳои хоси илмҳои сотсиологӣ, инчунин усулҳои таҳлили таърихӣ, таҳлили омӯрӣ, вазифавӣ, муқоисавӣ, баҳогузори ва пешгӯӣ мавриди истифода қарор дода шудаанд. Ҳамзамон, дар раванди таҳқиқот усулҳои миқдорӣ ва сифатӣ истифода гардидаанд, ки барои баррасии паҳлуҳои гуногуни масъалаи таҳқиқшаванда мусоидат намудаанд.

Аҳамияти амалии натиҷаҳои таҳқиқоти доктлаби дараҷаи илмӣ бо он тасдиқ мегардад, ки мавод, ҳулосаҳо ва тавсияҳои рисолаи номзадиро ҳангоми кор карда баромадани сиёсати иҷтимоии давлатӣ оид ба ҳалли масъалаҳои иҷтимоии ҷомеа, муайян намудани гурӯҳҳои маргинали дар Тоҷикистон, пешгирии маргиналшавии аҳоли, танзими масъалаҳои иҷтимоии муҳочирони меҳнатӣ, ҳифзи иҷтимоии шахсони маргинал ва таҳқиқи минбаъдаи зухуроти маргиналият истифода бурдан имконпазир мебошад.

Натиҷаҳои тадқиқоти диссертатсионро ҳамчун маводи иловагӣ ҳангоми таълими курсҳои “Тағйироти иҷтимоӣ”, “Сотсиологияи оила”, “Глобализатсияи иҷтимоӣ”, “Сотсиологияи шахс” ва «Сотсиологияи қачрафторӣ» васеъ истифода бурдан мумкин аст. Муҳаққиқон ҳангоми гузаронидани тадқиқотҳои сотсиологӣ, навиштани диссертатсия, корҳои магистрӣ ва дипломи ба ин масъала дахлдошта аз натиҷаҳои ин тадқиқоти диссертатсионӣ истифода бурда метавонанд.

Этимоднокии натиҷаҳои таҳқиқоти диссертатсионӣ бо маълумоти дақиқ, ҳаҷми кофии мавод, коркарди натиҷаҳои таҳқиқот, маъруза ва мақолаҳои интишоргардида асоснок карда шудааст. Ҳулоса ва пешниҳодҳо дар асоси таҳлили илмӣ натиҷаҳои таҳқиқоти назариявӣ ва амалӣ манзур гардидаанд.

Саҳми шахсии довталаби дарёфти дараҷаи илмӣ аз муайян намудани мақсад ва вазифаҳои таҳқиқот, объект ва мавзӯи он, таҳлили сарчашмаҳо, таҳия, қоркард ва таҳлили ҳаматарафаи қори таҳқиқотӣ иборат мебошад. Муаллиф тайи фаъолияти чандсолаи илмии худ асосҳои назариявӣю методологӣ ва хулосаву натиҷагирӣҳои қори таҳқиқотии мазкурро мустақилона иҷро намудааст. Доир ба мавзӯи таҳқиқшаванда таҳқиқоти сотсиологӣ гузаронида шудааст, ки ин бевосита саҳми худ муаллиф маҳсуб мешавад.

Маҷлиси Шӯрои диссертатсионӣ аз таърихи 23-уми сентябри соли 2022 дар бораи сазовор донишани Шоев Неъматҷон Султонович ба дарёфти дараҷаи илмии номзади илмҳои сотсиологӣ (22.00.04 – Сохтори иҷтимоӣ, ниҳодҳо ва равандҳои иҷтимоӣ) қарор қабул намуд.

Ҳангоми гузаронидани овоздиҳии пинҳонӣ дар Шӯрои диссертатсионӣ 13 нафар иштирок доштанд, аз ҷумла докторони илм аз рӯи ихтисоси диссертатсияи баррасишаванда 5 нафар. Аз 13 нафар иштирокчиёни маҷлис, ки ба шӯро шомил буданд, овоз доданд: тарафдор - 13 муқобил - нест бюллетенҳои бегътибор - нест

**Раиси Шӯрои диссертатсионӣ,
доктори илмҳои сотсиологӣ,
профессор**

Шоисматуллоев Ш.

**Қотиби Шӯрои диссертатсионӣ
доктори илмҳои фалсафа**

Қаҳоров Ғ.Ғ.

23.09.2022